

Koncepcja nowych szlaków rowerowych na pograniczu polsko-niemieckim - region Nowogród Bobrzański

Wydawca:

FUNDACJA
NATURA POLSKA

Lubomyśl 23b

68-200 Żary

Tel. 608 238 599

www.naturapolska.eu

Partner:

„Land & Leute”

Region Lausitzer Neiße e.V.

Żary, luty 2020

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr”

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego
„Redukować bariery - wspólnie
wykorzystywać silne strony”

Europäische Union
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung
„Barrieren reduzieren
- gemeinsame Stärken nutzen”

1. Cele opracowania

1.1. Aktywizacja Wewnętrzna

1.2. Aktywizacja Zewnętrzna

2. Część Koncepcyjna

2.1 Inwentaryzacja Szlaków Turystycznych w Gminie Nowogród Bobrzański

2.1.1. Szlaki piesze

2.1.2. Szlaki Rowerowe

2.1.3. Podsumowanie

2.2. Koncepcja Szlaków Turystycznych w gminie Nowogród Bobrzański i połączenia ich z miastem Forst

2.2.1 Założenia

2.2.2 Szlaki Rowerowe

2.2.3 Podsumowanie

3. Podstawy Prawne - jak znakować szlaki w Polsce

1. Cele Opracowania

Opracowanie pod nazwą „Koncepcja nowych szlaków rowerowych na pograniczu polsko-niemieckim” – region Nowogród Bobrzański, zostało przygotowane na zlecenie Fundacji Natura Polska, Lubomyśl 23b, 68-200 Żary.

Fundacja Natura Polska zaplanowała wspólnie z niemieckim Partnerem (Stowarzyszenie Region Łużyce Nysa e.V.) zainicjowanie współpracy na rzecz kontaktów polsko-niemieckich poprzez rozbudowę sieci szlaków rowerowych oraz ich promocję w celu dalszego wzajemnego turystycznego poznawania pogranicza polsko-brandenburskiego.

Wnioskodawca współpracuje z Partnerem z Niemiec - Stowarzyszeniem Region Łużyce Nysa e.V od 2017 roku realizując małe przedsięwzięcia związane z promocją żarskiego Zielonego Lasu i jego wykorzystania przez turystów w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.

W latach 2013-2017 Fundacja Natura Polska stworzyła sieć szlaków turystycznych w regionie żarskim połączonych ze szlakami niemieckim. Niniejszy projekt ma służyć dalszemu poszerzaniu tras szczególnie dla rowerzystów, co ma prowadzić do dalszej integracji mieszkańców na pograniczu polsko-niemieckim.

Cel projektu zostanie osiągnięty poprzez m.in. stworzenie koncepcji nowych szlaków rowerowych. Planowane jest wytyczenie nowego szlaku rowerowego, który będzie wpisywać się w koncepcję sieci euroregionalnych szlaków rowerowych.

W styczniu 2020 roku odbyło się spotkanie polsko-niemieckiego zespołu roboczego pracującego nad koncepcją szlaków. Dążeniem jest, aby to była wspólna całość szlaków euroregionalnych, które połączą miejscowości Euroregionu „Sprewa – Nysa – Bóbr” i Euroregionu Neisse.V. Partnerzy konsultowali założenia szlaku z gminą Nowogród Bobrzański i nowogrodzkim stowarzyszeniem FIBER oraz Nadleśnictwem Krzystkowice, którzy w sposób doradczy wsparli Partnerów w projekcie. Połączenie szlaków rowerowych na obszarze wsparcia w gminie Nowogród Bobrzański i regionu Forst leżących w niedalekiej odległości od granicy, będzie stanowiło jedną z ciekawszych atrakcji turystycznych.

Gmina Nowogród Bobrzański to gmina miejsko-wiejska. Położona jest ona w województwie lubuskim, w południowo-zachodniej części powiatu zielonogórskiego. Obszar ten sąsiaduje z następującymi gminami:

1. Powiat zielonogórski:

-Gmina Świdnica

-Gmina Zielona Góra

2. Powiat krośnieński:

-Gmina Dąbie

-Gmina Bobrowice

3. Powiat żarski:

-Gmina Lubsko

-Gmina Jasień

-Gmina Żary

4. Powiat żagański:

-Gmina Żagań

-Gmina Brzeźnica

5. Powiat nowosolski:

-Gmina Kozuchów

Według danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii powierzchnia gminy wynosi 25 969 ha. Około 64 % powierzchni gminy stanowią lasy.

Gmina Nowogród Bobrzański składa się z 21 sołectw: Białowice, Bogaczów, Cieszów, Dobroszów Mały, Dobroszów Wielki, Drągowina, Kaczenice, Klepina, Kotowice, Krzewiny, Krzywa, Łagoda, Niwiska, Pierzwin, Podgórzycze, Przybymierz, Skibice, Sterków, Urzuty, Turów i Wysoka.

Gminę Nowogród Bobrzański przecinają szlaki komunikacyjne, które łączą Zieloną Górę z przejściami granicznymi w Łęknicy, Olszynie, a także Zasiekach i Przewozie. Przez gminę, z południa na północ, przepływa rzeka Bóbr.

Centrum administracyjnym gminy jest miasto Nowogród Bobrzański, które oddalone jest od Zielonej Góry o 25,9 km. Do Berlina odległość wynosi 188 km, do Wrocławia 166 km, natomiast do Poznania 180 km. Przez obszar gminy przebiega droga krajowa nr 27, która łączy Zieloną Górę z granicą polsko-niemiecką. Drogi wojewódzkie znajdujące się na obszarze gminy to: 288, 289, 290, 295. Miasto jest węzłem komunikacyjnym pomiędzy Zieloną Górą a Żaganiem, Żarami i Lubskiem. Przez gminę przebiega trasa kolejowa linii nr 370 Zielona Góra-Żary. Około 15 km na północ od Nowogrodu Bobrzańskiego zlokalizowane jest lądowisko Grabowiec, należące do Lasów Państwowych.

Ukształtowanie powierzchni

Obecne ukształtowanie powierzchni obszaru gminy Nowogród Bobrzański, to efekt zlodowacenia północno – polskiego oraz powiązanych z nim procesów (erozyjna oraz akumulacyjna działalność wód płynących). Hipsometria terenu gminy jest zmienna, a deniwelacje terenów są duże. Najniższy punkt występuje w okolicy północnego odcinka doliny Bobru i ma 69 m.n.p.m., natomiast najwyższy punkt zlokalizowany jest w rejonie Buchałów – Sterków i jego wysokość wynosi 163 m.n.p.m. W rejonie miasta wysokości terenu wahają się pomiędzy 75 a 110 m.n.p.m. Według fizyczno-geograficznego podziału Polski J. Kondrackiego obszar gminy Nowogród Bobrzański położony jest w podprowincji Nizin Środkowopolskich, w następujących makroregionach oraz mezoregionach:

1. Wzniesienia Zielonogórskiego - obejmujące północne obszary gminy:

- Wysoczyzna Czerwińska-obszar północny gminy, genetycznie stanowi morenę denną, jest lekko sfalowany,
- Wał Zielonogórski - zaburzona glacitektonicznie morena czołowa,
- Dolina Dolnego Bobru – północny fragment doliny Bobru, jest to płasko – denną dolina, przebiegająca południkowo. W dnie doliny występują terasy akumulacyjne, zalewowe oraz nadzalewowe. Dolina rzeki oddzielona jest od Wzgórz Dalkowskich stromą skarpą, zbudowaną z ilów trzeciorzędowych.

2. Obniżenia Milicko-Głogowskiego:

- Obniżenie Nowosolskie – jest to rozległa akumulacyjna terasa pradoliny, która wznosi się na około 85 m.n.p.m.,

3. Wału Trzebnickiego – obejmuje południową część gminy:

-Wzgórze Dalkowskie – zajmuje południowo – wschodnią część gminy, stanowi fragment wysoczyzny morenowej falistej, łagodnie opada ku północy, w części środkowej wysoczyzny znajduje się lokalny wododział, który ma przebieg równoleżnikowy,

-Wzniesienie Żarskie – składa się z rozczłonkowanych wzgórz morenowych, miejscami jest rozmyta trasa nad zalewową rzeki Bóbr.

Hydrologia

Gmina Nowogród Bobrzański położona jest w dorzeczu rzeki Odry. Przez obszar gminy, z północy na południe przepływa rzeka Bóbr. Stanowi ona największy lewobrzeżny dopływ Odry, do której uchodzi w okolicach Krosna Odrzańskiego. Rzeka Bóbr na terenie gminy silnie meandruje. W wyniku tej działalności powstało Jezioro Turkowskie „Zeki”, a także mniejsze stawy. Na północ od Nowogrodu Bobrzańskiego koryto rzeki w przeszłości zostało poszerzone oraz pogłębione. Dodatkowo utworzono zbiornik o nazwie Krzywaniec, którego wody napędzają turbiny elektrowni w Dychowie. Dlatego rzeka w dalszym biegu zwęża się. Źródło Bobru znajduje się w Sudetach. Rzeka ma charakter oraz właściwości typowe dla rzek górskich.

Dopływem Bobru jest rzeczka Brzeźnica, zwana także Boberkiem. Odwadnia ona północno – zachodnią część pasma wzniesień – Wzgórz Dalkowskich. Jest to mały ciek o łącznej długości 43,5 km. Przez obszar gminy Nowogród Bobrzański przepływa także rzeka Czarna Struga. Jest ona dopływem Odry. Płyne przez Obniżenie Nowosolskie oraz część pradoliny Barycko-Głogowskiej. Do Odry uchodzi na terenie miasta Nowa Sól. Fragment rzeki Śląskiej Ochli także przepływa przez północne obszary gminy.

Klimat

Ziemia lubuska, według „Atlasu klimatycznego Polski” należy do lubusko-dolnośląskiego regionu klimatycznego. Region południowy województwa to dość ciepłe i suche obszary. Położenie gminy sprawia, że na tereny napływają różnorodne masy powietrza. Przeważają masy powietrza polarno-morskiego i stanowią ponad połowę napływających mas powietrza. Drugim typem są masy powietrza polarno – kontynentalnego. Stanowią one 1/3 sumy mas powietrza. W pozostałe dni napływają masy powietrza arktycznego. W wyniku napływu różnych mas powietrza i ścierania się ich, klimat obszaru cechuje się jako przejściowy, z przewagą cech oceanicznych. Dzięki temu zimy są łagodne, z lekkimi

odwilżami, a lata chłodniejsze z większą liczbą opadów atmosferycznych. Taki klimat cechuje się dużą zmiennością temperatur oraz dużymi rocznymi amplitudami. Średnia temperatura w styczniu: $-1,5^{\circ}\text{C}$

Średnia temperatura lipca: $+17,8^{\circ}\text{C}$

Średnie opady roczne: 640 mm.

Przeważają wiatry południowo-zachodnie.

Lokalny klimat dzieli się na 3 typy, głównie ze względu na morfologię terenu:

1. klimat terenów wysoczyznowych (Wzgórza Dalkowskie, Wał Zielonogórski, Wzniesienia Żarskie) - występuje dobre przemieszczanie się mas powietrza, nie odnotowuje się zastoisk chłodnego powietrza, spływa ono w kierunku terenów położonych niżej,
2. klimat terenów pradoliny (Obniżenie Nowosolskie) – kształtowany przez rozległe kompleksy leśne, w wyniku czego zmniejszają się prędkości wiatrów oraz wyrównują amplitudy temperatur, obszary leśne redukują zanieczyszczenia powietrza,
3. klimat doliny Bobru – występują częste inwersje termiczne, wydłużony okres przymrozków, częste powstawanie mgieł, w powietrzu odnotowuje się zwiększoną ilość pary wodnej, są to niekorzystne warunki dla stałego pobytu człowieka.

Zasoby geologiczne

Tereny gminy posiadają różną budowę geologiczną. Jest ona wynikiem różnorodnych procesów geologicznych i morfogenetycznych. Gmina Nowogród Bobrzański położona jest na dwóch obszarach:

- 1) Obszar wysoczyznowy, który występuje w północnej i południowo – wschodniej części gminy. Obejmuje on Wzniesienia Gubińskie, Wał Zielonogórski, Wysoczyznę Czerwińską, Wzniesienia Żarskie oraz Wzgórza Dalkowskie. Te formy ukształtowania terenu zbudowane są z glin morenowych, piaszczysto – żwirowych utworów wolnolodowcowych oraz iłów i piasków trzeciorzędowych. W złożach iłów występują pokłady węgla brunatnego. Ułożone są one na głębokości 15 do 40 m. Natomiast ich miąższość jest mała i wynosi 2,0 m.
- 2) Obszar dolinny, który występuje w środkowej oraz zachodniej części gminy. Obejmuje on Obniżenie Nowosolskie oraz dolinę Bobru. Formy te zbudowane są z piasków i żwirów, pochodzących z akumulacji rzecznej oraz polodowcowej, a także z mad (gliny pylaste, piaski gliniaste). W dolinie Bobru znajdują się osady piaszczysto – żwirowe, których miąższość wynosi do kilkunastu metrów. Miejscowo seria piaszczysto – żwirowa pokryta jest płatami mad, których miąższość wynosi do 1,5 m.

Rozważając warunki geologiczno – gruntowe, pod kątem rozwoju osadnictwa oraz budownictwa, można zauważyć, iż są one bardzo zróżnicowane. Najlepsze warunki występują we wschodniej części gminy, czyli Wzgórza Dalkowskie oraz Wał Zielonogórski. Tereny można podzielić na 3 grupy:

- 1) Skomplikowane warunki hydrologiczne, występują zaburzenia glaciektoniczne, nieregularny układ warstw wodonośnych. Są to obszary Wału Zielonogórskiego oraz Wzgórz Dalkowskich.
- 2) Piaski wodnolodowcowe są bardzo zasobne w wodę, warstwy wodonośne osiagają miąższość 20 – 50 m, swobodny poziom wody stabilizujący się na głębokości od 1,0 do 20,0 m.p.p.t. W tych utworach brak jest ciągłych warstw ilów oraz glin, które izolowałyby od zanieczyszczeń z powierzchni terenu. Warstwy te zasilane są poprzez wody opadowe oraz infiltrację cieków i zbiorników powierzchniowych. Strefa, gdzie zalegają czwartorzędowe wody (GZWP-Główne Zbiorniki Wód Podziemnych), została zaliczona do Najwyższej Ochrony Wód (ONO). Są to obszary pradoliny i doliny dolnego Bobru.
- 3) Warunki pośrednie, warstwy wodonośne stanowią przewarstwienia piasków wśród glin zwałowych. Zmienność warunków hydrologicznych wynika z różnorodności miąższości i litologii warstwy wodonośnej oraz wysokości słupa wody. Są to tereny Wzniesienia Gubińskiego, Wysoczyzny Czerwieńskiej, dolnych partii Wzniesień Żarskich oraz Wzgórz Dalkowskich.

Fauna i flora

Gmina Nowogród Bobrzański położona jest na Pojezierzu Lubuskim, w jego południowej części. Obszar pojezierzy cechuje się licznym występowaniem jezior rynnowych oraz dużych obszarów leśnych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2014 roku lasy zajmowały 16 569 ha, co stanowiło 63,8% powierzchni gminy. Administracyjnie lasy gminy Nowogród Bobrzański przynależą do nadleśnictwa Krzystkowie oraz Nadleśnictwa Nowa Sól. Lasy położone w obrębie gminy charakteryzują się małym rozproszeniem. Rozdziela je rzeka Bóbr. Na obszarze leśnym występuje niewielka ilość naturalnych zbiorników wodnych, spotkać można nieliczne bagna. Gatunkiem występującym najczęściej jest sosna zwyczajna, której udział w Nadleśnictwie Krzystkowie sięga blisko 93%. Sosna tworzy drzewostany lite, z niewielkim udziałem brzozy. Dominują siedliska borowe, stanowiące ok. 84% powierzchni lasów. Na glebach żyzniejszych występują siedliska lasowe stanowiące ok 2,7%, a wzdłuż cieków wodnych olsy zajmujące 0,3% powierzchni leśnej. Szacuje się, że przeciętny wiek drzewostanów to 54 lata.

Ze względu na występujące warunki klimatyczne, lasom zagrażają liczne choroby oraz szkody wynikające z natury antropogenicznej. Szkodliwymi czynnikami antropogenicznymi są:

1. zagrożenia pożarowe
2. zagrożenia wynikające z działalności przemysłu, pyły przemysłowe

Szkodliwymi czynnikami biotycznymi są:

1. owady
2. nadmiar zwierzyny polnej.

W gminie Nowogród Bobrzański występują dogodne warunki do występowania wielu gatunków zwierząt. Ssaki występujące na tym obszarze, które podlegają ochronie to: krety, łasica, kuna, jeże, gacek wielkouch, ryjówka aksamitna oraz ryjówka malutka. Ponadto odnotowuje się tu ok. 120 gatunków ptaków. 10 gatunków to ptactwo chronione, są to m. in.: sójka, puszczyk, jastrząb, rybitwy, kruk, pliszka żółta, pójdzka. Duże zalesienie gminy stwarza warunki do osiedlania się zwierząt łownych, takich jak: sarny, dziki, jelenie, zające oraz lisy.

Działalność człowieka ma istotne znaczenie w kształtowaniu się fauny. Zabiegi te obejmują następujący zakres:

1. likwidacji miejsc cennych przyrodniczo, na których występują zwierzęta, usuwanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz oczek wodnych,
2. zanieczyszczenie środowiska, wypalanie traw, zabiegi gospodarcze,
3. melioracje osuszające, degradujące siedliska wodno – błotne.

Obszary chronione

Na obszarze gminy znajdują się obszary cenne przyrodniczo. Zostały one objęte ochroną prawną, która wynika z ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska, a także ustawie o ochronie przyrody. Na terenie gminy Nowogród Bobrzański występują następujące formy ochrony przyrody:

Obszary chronionego krajobrazu – obejmują 8000 ha, co stanowi 30,8% powierzchni gminy, obszary chronionego krajobrazu występują na Wale Zielonogórskim oraz Wzgórzu Dalkowskim. Ponadto obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny położone w Dolinie Śląskiej Ochli (obszar w gminie Nowogród Bobrzański o powierzchni 123 ha), Dolinie Bobru (2248 ha), Dolinie Brzeźnicy (1502 ha) oraz Wschodnie okolice Lubuska (729 ha). Obszary Natura 2000 – wyznaczone obszary obejmują:

1. Mopkowy Tunel koło Krzystkowic – największe w Polsce zgrupowanie zimowe nietoperzy gatunku mopka, obszar obejmujący podziemny kanał odwadniający z nieczynnej fabryki do ujścia rzeki Bóbr.

Foto: Mopkowy Tunel koło Krzystkowic

2. Nowogrodzkie Przygiełkowisko – znajduje się przy trasie pomiędzy Zieloną Górą a Żarami, na tym terenie znajduje się płytka torfianka z otoczeniem.

3. Dolina Dolnego Bobru – obszar składający się z fragmentu rzeki Brzeźniczanki i dwóch enklaw doliny dolnego Bobru.

4. Broniszów – teren obejmujący łąki oraz lasy z wzniesieniem Księża Góra, położony pomiędzy Nowogrodem Bobrzańskim a Kozuchowem.

Użytki ekologiczne – są to następujące obszary:

1. Kacza Ostoja – obszar o powierzchni 8,91 ha. Położony w Obrębie Klępina. Jest własnością gminy Nowogród Bobrzański.
2. Zakole – obszar o powierzchni 5,33 ha. Położony w Obrębie Klępina. Jest własnością gminy Nowogród Bobrzański.
3. Przymoście - obszar o powierzchni 4,37 ha. Położony w Obrębie Wysoka. Jest własnością gminy Nowogród Bobrzański.
4. Zakole Bobru - obszar o powierzchni 0,88 ha. Położony w Obrębie Nowogród Bobrzański. Jest własnością gminy Nowogród Bobrzański.

Kultura

O rozwój kultury na terenie gminy dbają Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji oraz Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna. Zbiory biblioteczne udostępniane są w 3 miejscach:

- ul. Pocztowa 7, Nowogród Bobrzański –wypożyczalnia oraz czytelnia,
- ul. Kościuszki 42, Nowogród Bobrzański – wypożyczalnia oraz czytelnia,
- ul. Szkolna 3, Niwiska – filia biblioteczna.

Głównym animatorem kultury na obszarze gminy jest Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji, zlokalizowany przy ul. Pocztowej 7. Jego działalność obejmuje następujące sekcje:

1. Bobrzanki i Rosa – są to grupy śpiewacze, których głównym repertuarem są pieśni ludowe z terenu Bukowiny oraz Kresów Wschodnich.
2. Klub Seniora - "Nad Bobrem" zrzeszający ponad 60 osób. Członkowie Klubu służą pomocą i aktywnie uczestniczą w różnorodnych imprezach organizowanych na terenie Gminy.
3. Oldboje – to sekcja piłkarska, w skład której wchodzi byli czynni piłkarze. Reprezentują oni miasto i gminę w rozgrywkach Lubuskiej Ligi Oldbojów.
4. Gra na instrumentach – zajęcia prowadzone dwa razy w tygodniu dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych, z zakresu praktycznej nauki gry na instrumentach muzycznych: pianino, gitara klasyczna i elektryczna, akordeon, keyboard.
5. Szachowa – to sekcja nauki gry w szachy, dla ludzi w każdym wieku. Turnieje przeprowadzane są w kategoriach „senior” oraz „junior”.
6. Taneczna – zajęcia nauki tańca, odbywające się raz w tygodniu.
7. sekcja harcerska – po za lekcyjne zajęcia z dziećmi w wieku szkolnym,
8. sekcja strzelecka

9. Artystyczna – sekcja obejmuje rysunek, malarstwo oraz zajęcia kreatywne dla dzieci i młodzieży, a udział w nich jest bezpłatny.

Dodatkowo Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji organizuje wydarzenia sportowe związane z: piłką nożną, siatkówką, tenisem stołowym, biegami oraz spływami kajakowymi. Instytucja organizuje także: ferie zimowe, wyjazdy wakacyjne, koncerty, spektakle, konkursy oraz inne imprezy okolicznościowe.

Ponadto w okresie od maja do września Zespół Boisk Sportowych „ORLIK” organizuje turnieje piłkarskie dla dzieci i uczniów szkół podstawowych. Na terenach wiejskich funkcjonują, zarządzane przez Rady Sołeckie, świetlice. Pełnią one rolę placówek kulturalnych w sołectwach.

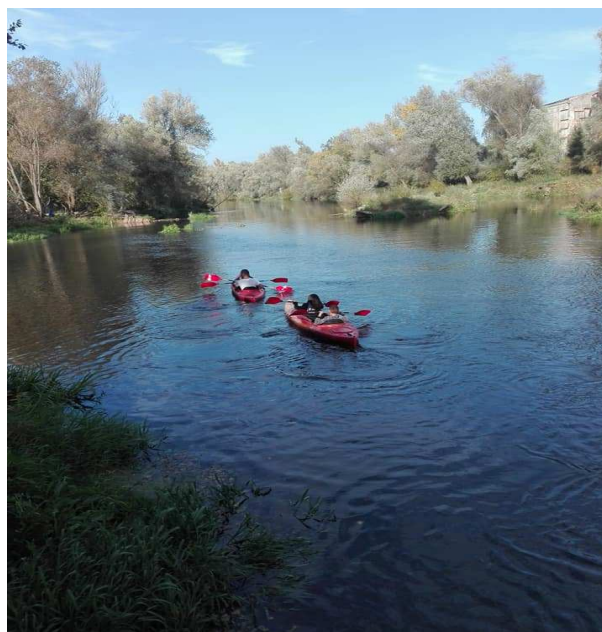
Dużą rolę w życiu publicznym mieszkańców gminy odgrywa stowarzyszenie FIBER, które na terenie gminy aktywnie działa od 5 lat. Celem stowarzyszenia jest rozpropagowanie zdrowego i aktywnego stylu życia począwszy od dzieci a skończywszy na osobach w kwiecie wieku.

W stowarzyszeniu działają cztery sekcje:

1. Nowogrodzka Grupa Biegowa - Fiber,
2. Klub Rowerowy FIBER
3. sekcja tenisa stołowego: FIBER Nowogród Bobrzański.
4. Sekcja Nordic Walking

Turystyka

Gmina Nowogród Bobrzański posiada dogodne uwarunkowania do rozwoju turystyki. Przez gminę przepływa meandrująca rzeka Bóbr.

Ukształtowanie rzeki pozwala na organizowanie ciekawych spływów kajakowych. Rzeka ma górski charakter, czyli kręty bieg, szybki nurt oraz nieznaczny spadek. Na terenie gminy rozwija się baza noclegowa oraz agroturystyka.

Dodatkowo na obszarze gminy znajdują się liczne lasy oraz tereny zadrzewione. Atrakcją gminy są także zabytki, objęte ochroną konserwatorską oraz liczne pomniki przyrody.

Foto: Kościół św. Wawrzyńca w Bogaczowie

W Nowogrodzie Bobrzańskim przy ul. Fabrycznej znajduje się strzeżone kąpielisko, które oferuje piaszczystą, czystą plażę, boisko do siatkówki plażowej oraz punkty gastronomiczne.

W Dobroszowie Małym także znajduje się plaża, która corocznie przyciąga wielu ludzi. W 1998 r. w Nadleśnictwie Krzystkowice otwarto „Leśną Ścieżkę Przyrodniczo – Edukacyjną”. Długość szlaku to 2,5 km. Walorami szlaku jest 16 punktów tematycznych wyposażonych w elementy, urządzenia i przedmioty edukacyjno – rekreacyjne. Wzdłuż szlaku umieszczono tablice informacyjne, pomagające w poznawaniu ekosystemu leśnego, a także ławy i stoły służące odpoczynkowi.

Z myślą o edukacji przyrodniczej społeczeństwa Nadleśnictwo przygotowało trzy ścieżki dydaktyczne oraz nową izbę edukacyjną:

1. Leśna ścieżka dydaktyczna im. Antoniego Wysockiego,
2. Leśna ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Puszcza Kurpiowska” ,
3. Leśna ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Zagajnica”,
4. Leśna Izba Edukacyjna imienia Władysława Rynkiewicza/Lepszy/ ps. „Ren”.

Na terenie gminy znajdują się 3 szlaki piesze oraz rowerowe, które łączą miejsca atrakcyjne dla turystów. Są one idealnym miejscem dla amatorów nordic-walking, wycieczek pieszych oraz rowerowych.

1. Szlak Czarny: Zielona Góra – Bogaczów – Podgórzyce,
2. Szlak Zielony: Żagań – Gorzupia – Nowogród Bobrzański – Podgórzyce – Tarnawa – Krosno Odrzańskie,
3. Szlak Żółty: Kozuchów – Urzuty – Drągowina – Popowice – Żagań (szlak nie jest już widoczny w terenie i powinien zostać odnowiony)

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Nowogród Bobrzański w 2013 roku funkcjonowały 2 obiekty noclegowe, które udzieliły 1020 noclegów, tylko rezydentom z Polski. W porównaniu do roku 2008 liczba udzielonych noclegów rezydentom krajowym spadła o 26%. W Nowogrodzie Bobrzańskim nie nocowali turyści zagraniczni.

Niniejsza koncepcja i projekt powstał na skutek współpracy Fundacji Natura Polska, Urzędu Miejskiego w Nowogrodzie Bobrzańskim oraz niemieckiego Stowarzyszenia Land &Leute" Region LausitzerNeiße e. V. w celu rozwoju współpracy na rzecz kontaktów polsko-niemieckich przez rozbudowę sieci szlaków rowerowych oraz ich promocję w celu dalszego wzajemnego poznawania pogranicza polsko-brandenburskiego.

W ramach projektu wykonano koncepcję nowych szlaków turystycznych w gminie Nowogród Bobrzański, szlak rowerowy na trasie Nowogród Bobrzański-Łagoda-Nowogród Bobrzański z tablicami informacyjnymi i mapę turystyczną prezentującą nowy i projektowane do wykonania szlaki. Partnerzy projektu zaplanowali też dwa wspólne rajdy rowerowe w Forst i Nowogrodzie Bobrzańskim poznając atrakcje pogranicza polsko-niemieckiego w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.

Co warto zobaczyć w Forst i okolicach

Z Nowogrodu Bobrzańskiego do Forst jest około 50 km. W mieście tym możemy skorzystać z wielu miejsc noclegowych i bogatej gastronomii.

Miasto Forst (Lausitz) leży nad Nysą Łużycką i chlubi się 700 letnią burzliwą historią. Obiekty historyczne są godne zwiedzenia, a sławne osobistości pozostawiły tu swoje ślady i zachęcają do ich poznania: saski premier Henryk hrabia von Brühl znalazł w grobowcu w kościele św. Mikołaja miejsce swojego ostatniego spoczynku, w 2013 r. przypadała 250 rocznica jego śmierci.

Foto: Kościół Mikołaja (Nicolai) Forst

Brandenburskie Muzeum Tekstylne ma w swych zasobach niejeden rarytas z dziedziny wytwarzania sukna i opowiada o ponad wiekowej tradycji przemysłu tekstylnego w Forst. Za pomocą funkcjonujących maszyn można tu doświadczyć „żywej historii” i dociekać tajemnic byłego „niemieckiego Manchesteru”.

Foto: Muzeum Tekstylne

Róże cechują wizerunek miasta, które od 2004 r. oficjalnie nosi honorowy tytuł „miasta róż”. Najpiękniejsze miejsce jednak „królowa kwiatów” znalazła we Wschodnioniemieckim Ogrodzie Różanym: dziesiątki tysięcy róż w ponad 900 gatunkach zajmują areał 17 ha parku w otoczeniu rzeźb, amfor, dziedzińców pergolowych i romantycznych fontann. Coroczne festyny Ogrodu Różanego z pokazem róż ciętych i „Nocą 1000 świateł” albo też romantyczne zwiedzania nocne z uroczystą kolacją wśród róż to tylko kilka hitów na tle czarujących kulisów parku.

Foto: Różany ogród Forst

Wędrowców i miłośników przyrody przyciąga uroczy krajobraz okolicy: łąki łęgowe nad Nysą, liczne tereny ochrony przyrody, rozległe lasy, stawy i jeziora. Posiadając wiele kilometrów szlaków rowerowych, Forst jest eldorado dla turystów rowerowych.

Foto: Basen Miejski Forst

Podczas lata funkcjonuje otwarty basen sportowo-rekreacyjny z 50-metrowym torem pływackim, wieżą 10-metrową, zjeżdżalnią, piaskownicą, boiskami sportowymi i wielką plażą trawiastą. Można też nurkować, tak w lecie jak i w zimie, kiedy kryta pływalnia oferuje uciechy kąpieli dla całej rodziny.

Istotą niniejszego projektu jest opracowanie koncepcji rozwoju rowerowych szlaków turystycznych w gminie Nowogród Bobrzański i ich połączenia z miastem Forst a

przez wykorzystanie potencjału przyrodniczego, zaktywizowanie turystyczne zarówno w zakresie wewnętrznym jak i zewnętrznym.

1.1 Aktywizacja Wewnętrzna

Aktywizacja wewnętrzna, czyli wszystkie ewentualne korzyści do osiągnięcia na terenie Gmin, ma trzy cele:

1.1.1

Cel pierwszy - Wsparcie i rozwój **turystyki aktywnej** wśród mieszkańców Gmin. Zwłaszcza tych którzy dotychczas z taka turystyka nie mieli do czynienia. Myśleć tu należy o młodzieży oraz o turystyce rodzinnej. W ostatnich czasach słowo turystyka zaczęło być rozumiane jako turystyka wakacyjna (wyjazdy zagraniczne, do ciepłych krajów) lub jako autokarowe wycieczki do dużych miast i atrakcji turystycznych. Nawet jeśli jest w nich element aktywności fizycznej to z reguły w postaci krótkich spacerów. Natomiast w dobie wszechobecnej telewizji, komputerów i telefonii komórkowej ważne i istotne wydaje się wspieranie każdej formy aktywnego spędzania wolnego czasu w kontakcie z przyrodą, czyli **turystyki aktywnej** właśnie. Możemy teraz wymienić **turystykę pieszą, rowerową, konną czy kajakową**. Możemy też wspomnieć o Nordic Walkingu, który ma co prawda więcej z rekreacji i sportu niż turystyki. Każda jedna jednak, poprzez odrobinę wysiłku fizycznego, daje nam wytchnienie po pracy i relaks psychiczny połączony z zwiedzaniem okolicy, miejsc nieodległych, a jednak nam nieznanych. Często mieszkając w mieście, nie wiemy, że w odległości kilku, kilkunastu kilometrów znajdują się ruiny ciekawego zamku, uroczy rezerwat przyrody, czy malownicze zakole rzeki. Projekt ma na celu przybliżenie mieszkańcom tych miejsc, danie im możliwości zobaczenia swojej **Małej Ojczyzny** w nowym świetle. Poprzez wytyczenie i opisanie szlaków turystycznych chcemy namówić dzieci, młodzież, szkoły i rodziny do wyrwania się z domu na spacer, przejażdżkę i przeżycie nowej - INNEJ - przygody.

1.1.2

Cel drugi - Wsparcie aktywności lokalnych społeczności.

Poprowadzenie i oznaczenie kluczowych szlaków turystycznych poprzez miejscowości gminne i wsie sołeckie, ma na celu uświadomienie mieszkańcom tych miejsc, że oni również znajdują się w ciekawej przestrzeni przyrodniczej i krajoznawczo-turystycznej.

Znaki szlaku, tablica turystyczna, czy obiektowa powoduje, że mieszkańcy czują się wyróżnieni, docenieni a jednocześnie zobowiązani do dbałości o przyrodę i zabytki znajdujące się w ich pobliżu. Celem jest **zainicjowanie świadomości turystycznej**, uzmysłowienie atrakcyjności miejsca, które znają od dzieciństwa i które dotychczas wydawało im się powszednie, a teraz nagle uświadamiają

sobie, że dla wielu ludzi jest to oaza spokoju, atrakcja historyczna lub przyrodnicza.

1.1.3

Cel trzeci - Wsparcie i zaktywizowanie lokalnej przedsiębiorczości turystycznej.

Istnienie szlaków turystycznych przyczynia się do zwiększonego ruchu turystycznego. Turysta zaś szuka dla siebie wsparcia. Szuka sklepu, warsztatu, wypożyczalni sprzętu i noclegu. Dlatego celem długofalowym projektu jest rozwój agroturystyki i małych firm świadczących usługi dla turystów na terenach gminy. Większa oferta gospodarcza napędza kolejnych turystów itd. itd.

1.2. Aktywizacja Zewnętrzna, czyli wszystkie możliwe do osiągnięcia korzyści spoza obszaru Gmin, ma 2 cele:

1.2.1.

Cel pierwszy - Wpisanie Gminy Nowogród Bobrzański i miasta Forst jako partnerów turystycznych poprzez połączenie szlakami turystycznymi wychodzącymi z gmin i przechodzącymi przez gminy. Sieć szlaków turystycznych ma być dodatkowym wabikiem dla turystów z okolicznych i dalszych regionów Polski i Niemiec oraz sposobem na ciekawe poznanie atrakcji obu gmin.

1.2.2.

Cel drugi - Połączenie sieci szlaków po polskiej i niemieckiej stronie. Szlaki rowerowe po niemieckiej stronie to sieć dróg rowerowych asfaltowych, bądź utwardzonych, łączących wszystkie wsie i atrakcje turystyczne. Takie rozwiązanie w Polsce wciąż jest w fazie planów i koncepcji. Jeśli już to są to projekty realizowane częściowo (patrz droga rowerowa z Forst do Brodów, Lubska i Jasienia) zwłaszcza przy okazji remontów i przebudowie dróg. Rowerowe szlaki w Polsce dla przeciętnego rowerzysty niemieckiego to istny surwiwal, ale to właśnie może być czymś nowym, co można odkryć. Przygodą i bliższym kontaktem z naturą, kiedy poruszamy się polnymi i leśnymi drogami a czasem nawet wąską ścieżką wśród nieuporządkowanej pięknej przyrody. Uczęszczane drogi rowerowe prowokują do szukania rozwiązań komunikacyjnych zbliżających narody by turystycznie zyskali mieszkańcy Niemiec i Polski. Sieć szlaków powiatu żarskiego i sąsiadującej z tym obszarem gminy Nowogród Bobrzański ma zachęcać turystów niemieckich, nawet z tak odległych gmin jak Forst do turystycznego odwiedzania Polski.

2. KONCEPCJA

Koncepcja jak podaje definicja to nic innego jak pomysł, projekt, obmyślony plan działania. Koncepcja Nowych Szlaków Rowerowych na pograniczu polsko – niemieckim, prócz spełnienia

wymienionych w punkcie 1.1 Celów ma przede wszystkim być spójnym i sensownym projektem zagospodarowania atrakcji turystycznych, historycznych i przyrodniczych Gminy Nowogród Bobrzański i ukazania je mieszkańcom i turystom z kraju i zagranicy. Aby je zagospodarować, niezbędne jest na początku przeprowadzenie inwentaryzacji tego co się już posiada.

2.1 Inwentaryzacja Szlaków Turystycznych w Gminie Nowogród Bobrzański

Inwentaryzacja przeprowadzona w styczniu 2020 roku miała na celu odpowiedzieć na pytanie, jaka jest istniejąca sieć rowerowych szlaków turystycznych, w jakim jest stanie, jak jest rozłożona, czy pokrywa cały teren gminy i czy spełnia oczekiwania turystów.

Spis istniejących szlaków pokazuje bowiem jakie jest nasycenie trasami turystycznymi w gminie. Ocena ich przebiegu i stanu oznakowania pozwala również zastanowić się nad ich odnowieniem, modyfikacjami przebiegu, likwidacją lub zmianą zastosowania.

2.1.1 Szlaki piesze (przejezdne dla rowerów)

Analizując spis szlaków pieszych będących w rejestrze Komisji Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK, na terenie gminy znajdują się szlaki:

- 1.Szlak Czarny: Zielona Góra – Bogaczów – Podgórzyce,
- 2.Szlak Zielony: Żagań – Gorzupia – Nowogród Bobrzański – Podgórzyce – Tarnawa – Krosno Odrzańskie,
3. Szlak Żółty: Kozuchów – Urzuty – Drągowina – Popowice – Żagań (szlak nie jest już widoczny w terenie i powinien zostać odnowiony)

Wszystkie wymienione wyżej szlaki są zaznaczone na mapach jako szlaki piesze przejezdne dla rowerów i figurują w spisach szlaków jako szlaki piesze. Łączą one miejsca atrakcyjne dla turystów i są idealnym miejscem dla amatorów nordic-walking, wycieczek pieszych oraz rowerowych.

2.1.2. Szlaki Rowerowe

Drogi rowerowe są najbezpieczniejszym i najsprawniejszym sposobem uprawiania turystyki rowerowej. Po stronie niemieckiej właściwie nie ma szlaków rowerowych, które nie biegłyby po drogach rowerowych. W naszych warunkach najtańszym sposobem bezpiecznej turystyki rowerowej są szlaki turystyczne.

Na terenie Gminy znajdziemy następujące szlaki rowerowe:

- 1.Szlak Czarny: Zielona Góra – Bogaczów – Podgórzyce,
- 2.Szlak Zielony: Żagań – Gorzupia – Nowogród Bobrzański – Podgórzyce – Tarnawa – Krosno

Odrzańskie,

3. Szlak Żółty: Kozuchów – Urzuty – Drągowina – Popowice – Żagań

(szlak nie jest już widoczny w terenie i powinien zostać odnowiony).

Wszystkie wymienione wyżej szlaki są zaznaczone na mapach jako szlaki rowerowe i figurują w spisach szlaków. Łączą one miejsca atrakcyjne dla turystów i są idealnym miejscem dla amatorów nordic-walking, wycieczek pieszych oraz rowerowych.

Na terenie gminy znajdują się jeszcze wyznaczone drogi rowerowe z dolnego Nowogrodu Bobrzańskiego w kierunku byłej fabryki amunicji oraz w kierunku Drągowiny. Nie są one jednak oznakowane w terenie.

Interesującą inicjatywą samorządu lokalnego jest projekt budowy ścieżki rowerowej z Lub ska do Zielonej Góry, która będzie przebiegać w pobliżu kilku ciekawych przyrodniczo miejsc w gminie Nowogród Bob. Nadleśnictwa Krzystkowice i Nowa Sól realizują także remonty dróg pożarowych, które ze względu na dobrą nawierzchnię, są chętnie wykorzystywane przez rowerzystów. Już dzisiaj można dotrzeć po nich w głąb ciekawych kompleksów leśnych pomiędzy Urzutami a Broniszowem, na północ od Niwisk, na południe od Białowic i z Niwisk do Wichowa.

2.1.3 Podsumowanie

Inwentaryzacja szlaków w gminie Nowogród Bobrzański wykazuje niewielką, jak na tej wielkości gminę ilość szlaków.

Szlaki rowerowe i piesze przejezdne dla rowerów, w Gminie Nowogród Bobrzański rozkładają się nierównomiernie. Ich stan nie jest zadowalający, gdyż w większości wymagają pilnego odnowienia i stałej konserwacji.

2.2 Projekt Nowych Szlaków Turystycznych w Gminie Nowogród Bobrzański

Inwentaryzacja istniejących szlaków turystycznych w Gminie Nowogród Bobrzański wykazała, że sieć szlaków jest stosunkowo uboga i brakuje jej możliwości wytyczania przez turystów i mieszkańców pętli krótszych i dłuższych.

2.2.1 Założenia projektowe

Szlaki rowerowe w projekcie dla Gminy Nowogród Bobrzański mają spełniać następujące założenia:

1. Przechodzić przez jak największą ilość miejscowości gminnych
2. Być przejezdnymi dla przeciętnego rowerzysty – rodzina z dziećmi
3. Być oznakowane w sposób uniemożliwiający pobłądzenie, a jednocześnie zgodnie z istniejącym oznakowaniem szlaków w Polsce (instrukcja znakowania PTTK)

4. Być zaopatrzone w infrastrukturę informacyjną (tablice turystyczne i obiektowe) umożliwiającą łatwe orientowanie się na szlaku i odkrywanie tajemnic ciekawostek historyczno – krajoznawczych. Infrastruktura ta powinna być dwu, a nawet trzyjęzyczna i powinna uwzględniać informowanie obcokrajowców jak poruszając się szlakami w Polsce (co oznaczają poszczególne znaki szlaku)
5. Być wyposażone w infrastrukturę wypoczynkową pozwalającą odpocząć na wycieczce zarówno krótko (ławki przy miejscowościach) jak i dłużej (miejsca odpoczynku, wiaty)
6. Oferować turystom z Niemiec możliwość bezpiecznego i racjonalnego poruszania się po Gminie Nowogród Bobrzański w celu jej zwiedzania, a turystom z Polski zapewnić bezpieczną i sprawną komunikację z miastem Forst.

Oznacza to że szlaki muszą być znakowane w sposób łatwy i czytelny. Należy pamiętać, o powyższych założeniach. Szlak nie ma być skierowany do zaawansowanego turysty ale do przeciętnego mieszkańca i odpoczywającego wczasowicza. Ma być ciekawie poprowadzony i oznaczony tak by nie zastanawiać się gdzie jechać i by w każdej chwili móc z niego zrezygnować wiedząc gdzie się jest. Oto podstawowe zasady wytyczania (planowania) nowych szlaków turystycznych, które przyjmujemy jako wytyczne pracy koncepcyjnej.

Koncepcja nowych szlaków w Gminie Nowogród Bobrzański uwzględniająca powyższe założenia podzielona została na **4 etapy** realizacyjne mające doprowadzić do założonych celów czyli dostępności wszystkich mieszkańców Gminy

Etap I to czerwony szlak rowerowy z Nowogrodu Bobrzańskiego do Nowogrodu Bobrzańskiego przez Łagodę, Krzywą i Cieszów. Razem 27,40 km.

Trasa rowerowa rozpocznie się przy budynku Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji w Nowogrodzie Bobrzańskim przy ul. Pocztowej 7. Rozpoczynamy podróż kierując się w lewo na drodze wojewódzkiej nr 289. Po przejechaniu ok. 300 m, tuż za przejazdem kolejowym wjeżdżamy w prawo w ulicę Tama Kolejowa, po czym po przejechaniu 60 m skręcamy w lewo w las, w oznaczoną ścieżkę rowerową.

Po około 50 m na rozwidleniu jedziemy w lewo, po czym podróżujemy ekologiczną ścieżką leśną, mijając na tym odcinku na około 1 km jazdy majestatyczny dąb stanowiący pomnik przyrody.

Po przejechaniu ok. 1,2 km napotykamy na pierwszy punkt z możliwością odpoczynku, po czym nadal kierujemy się na północ ścieżką ekologiczną. Jedziemy ok. 600 m i na tym odcinku po lewej stronie napotykamy na złożony chrust, w którym mieszkają stworzenia leśne: myszy, ryjówki, mrówki. A po prawej stronie, tuż przed końcem tego odcinka widzimy oznaczenie wskazujące na lokalizację tzw. remizy leśnej, tj. skupisko roślin służące za bazę pokarmową dla ptactwa i zwierzyny leśnej.

W tym punkcie, a więc po przejechaniu ok. 1,80 km od początku naszej trasy, rozpoczynamy swoją podróż po drodze betonowej stanowiącej pozostałość infrastruktury po istniejącej tu w latach II wojny światowej fabryce amunicji DAG Christianstadt Alfred Nobel oraz działającym obozie pracy Gross Rosen. Drogą betonową kierujemy się w kierunku północno-zachodnim. Po ok. 500 m jazdy przekraczamy tory kolejowe, również pozostałość po fabryce amunicji, z tym, że tory te są czynne i prowadzą do istniejącej na części tego obszaru jednostki wojskowej. Po lewej stronie widzimy dwa duże ceglane kominy, które są częścią działającej tu podczas wojny elektrociepłowni. Za kolejne 500 m docieramy do skrzyżowania (ok. 3,00 km trasy) prowadzącego do tego obiektu. My kierujemy się na wprost, a za kolejne 500 m, po prawej stronie widzimy wieżę – pozostałość po istniejącej tu remizie strażackiej (3,50 km trasy). Nadal kierujemy się wzdłuż drogi betonowej.

Na 5,50 km trasy docieramy do skrzyżowania dróg betonowych. Droga na wprost prowadzi do osady Nowa Wieś, natomiast droga w prawo do ruin tzw. „strzelnicy”, a w lewo do tzw. „silosów”. Podróżujemy prosto, a po przejechaniu 3,8 m docieramy do skrzyżowania z drogą powiatową. Jest to 8,90 km trasy rowerowej.

Kierujemy się lekko w lewo i za około 70 m docieramy do skrzyżowania dróg, miejsca gdzie niegdyś znajdowała się osada Nowa Wieś. Ze skrzyżowania ruszamy w kierunku północnym. Do Łagody pozostaje ok. 5700 m. Po około 800 metrach znajduje się rozwidlenie dróg na Chocimek i na Łagodę. Na tym odcinku po przejechaniu około 3 km od miejsca postoju mijamy piękne aleje brzozowe

położone po obu stronach trasy. Na tym odcinku jest lekkie wzniesienie, po czym zjeżdżając z przewyższenia docieramy do mostu nad Kanałem Dychowskim w miejscowości Łagoda. Z mostu widoczne są zabudowania Łagody. Jadąc od mostu na wprost docieramy do wsi Łagoda (ok. 360 m) a kierując się na lewo możemy dojechać do wsi Żarków.

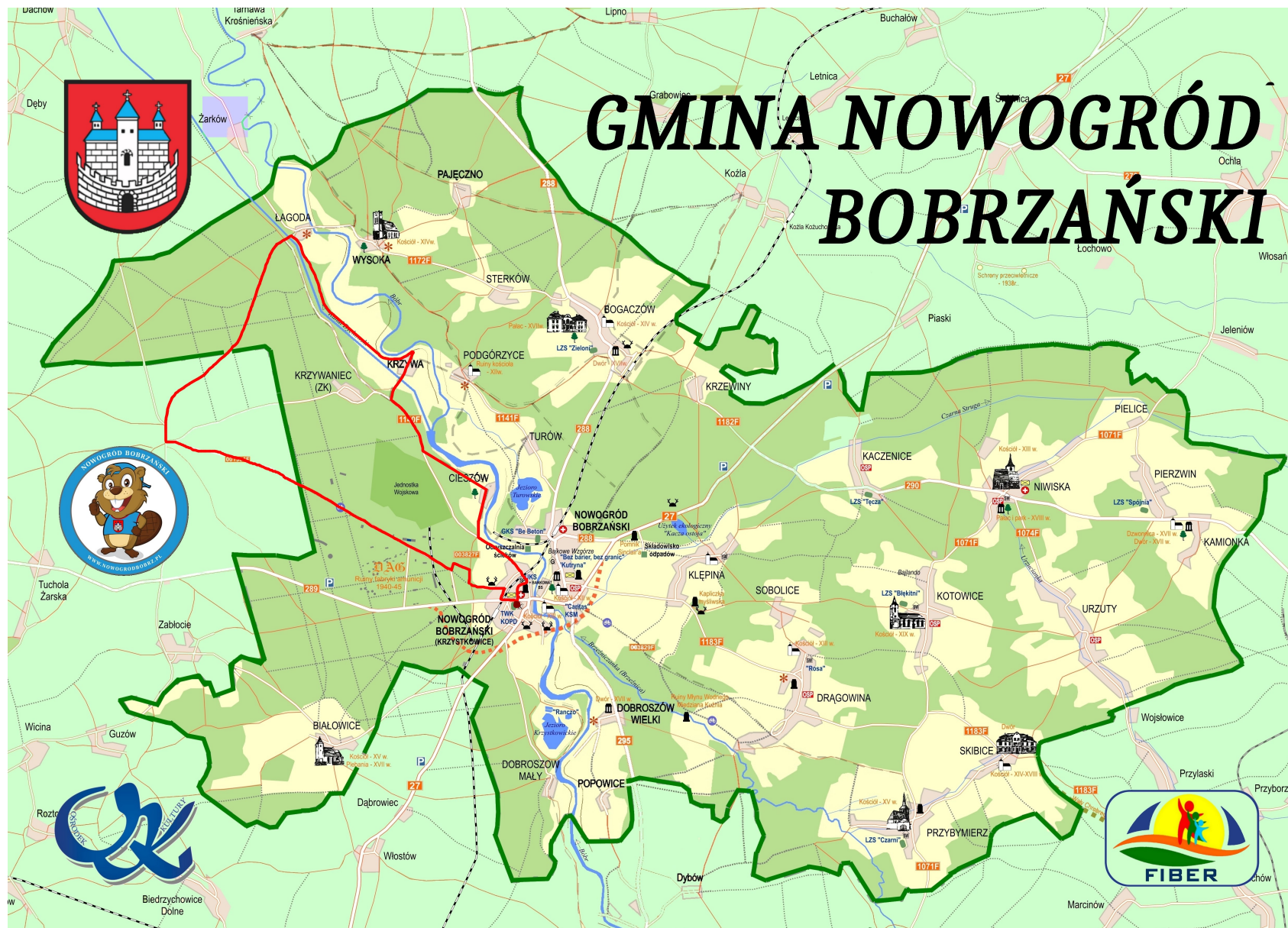
Przekraczamy most, nie kierujemy się do wsi, ale skręcamy tuż za nim w prawo, w drogę szutrową i udajemy się wzdłuż Kanału Dychowskiego do miejscowości Krzywa. Po przejechaniu ponad 1 km musimy odbić na rozwidleniu w drogę po lewej stronie, która poprowadzi nas na wzniesienie i częściowo przez las nie tracąc z oczu Kanału Dychowskiego. Po przejechaniu ok. 3 km od mostu w Łagodzie po lewej stronie widoczny jest kierunkowskaz do „Bać Arki”, my natomiast udajemy się na wprost do miejscowości Krzywa. Przejechaliśmy obecnie ok. 19,5 km.

W Krzywej kierujemy się na prawo, przejeżdżamy most i kierujemy się pod górę przez około 1 km drogą asfaltową, aż do skrzyżowania z drogą powiatową.

Skręcamy w lewo na drogę prowadzącą z Krzywańca do Nowogrodu Bobrzańskiego po czym mijamy za ok. 1,0 km po lewej stronie zaporę wodną na rzece Bóbr.

Po przejechaniu ok. 1,3 km skręcamy w lewo w drogę piaszczystą-gruntową, która poprowadzi nas urokliwymi terenami wzdłuż Bobru. Po około 500 m po lewej stronie docieramy do punktu, z którego rozpościera się piękny widok na dolinę Bobru. Miejsce, w którym żyją czaple, łabędzie i inne wodne ptactwo. Poruszamy się wzdłuż Bobru (900m), aż do miejscowości Cieszów. Wyjeżdżając z Cieszowa na lewo ok. 1km od wioski ponownie wracamy na drogę powiatową, która prowadzi prosto do Nowogrodu Bobrzańskiego.

Po przejechaniu ok. 1,5 km (100 metrów za wiaduktem kolejowym) kierujemy się w prawo skręcając w ul. Nowowiejską. Po ok. 300 m, skręcamy w lewo ul. Marcinkowskiego wzdłuż budynku SP1 po czym po ok. 200m skręcamy w prawo w ul. Kochanowskiego. Dojeżdżając do końca ul. Kochanowskiego kierujemy się w prawo i po 50 m po prawej stronie docieramy do Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji.

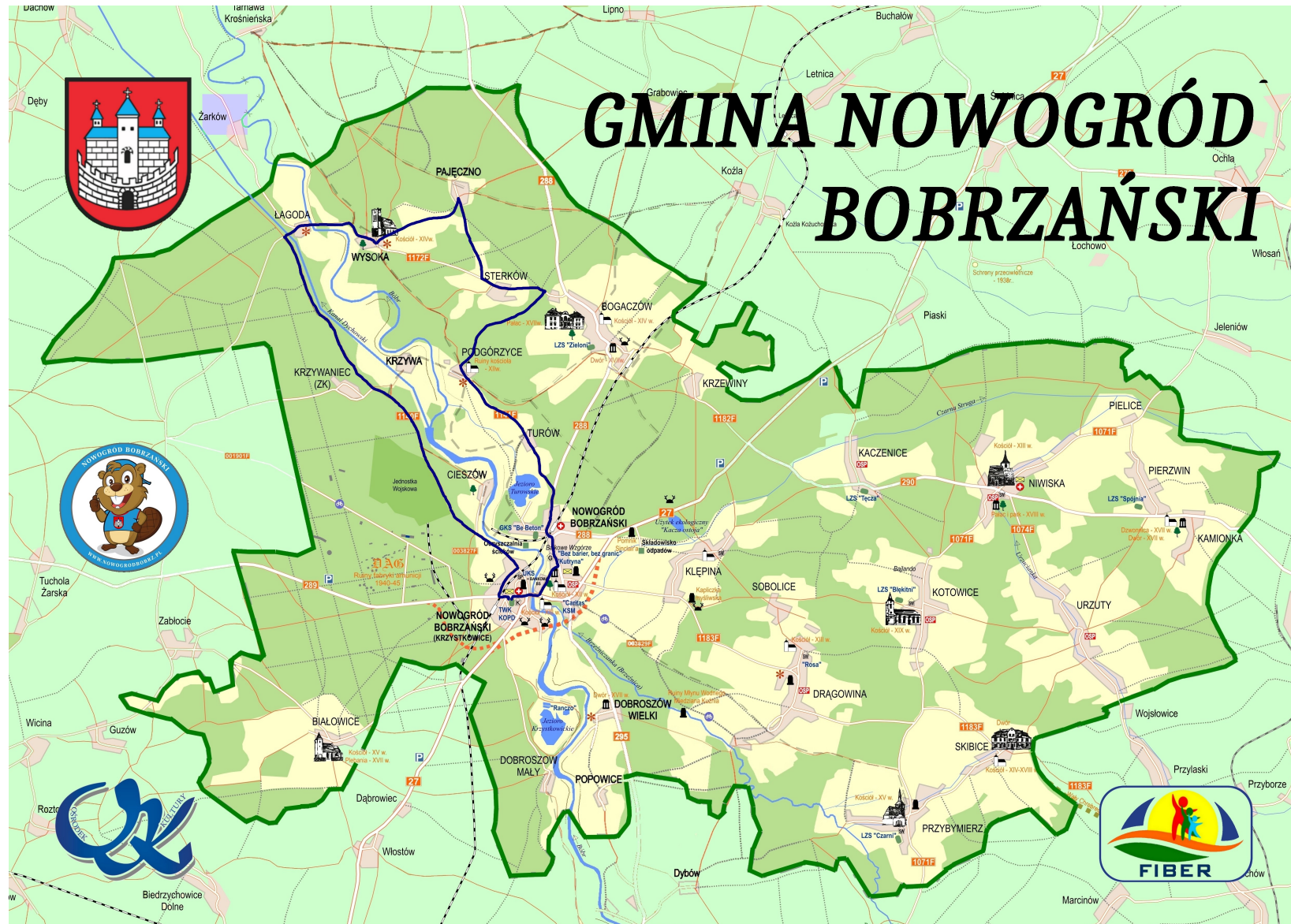

Etap II to żółty szlak rowerowy z Nowogrodu Bobrzańskiego do Nowogrodu Bobrzańskiego przez Drągowinę, Sobolice, Klepinę, Krzewiny i Bogaczów

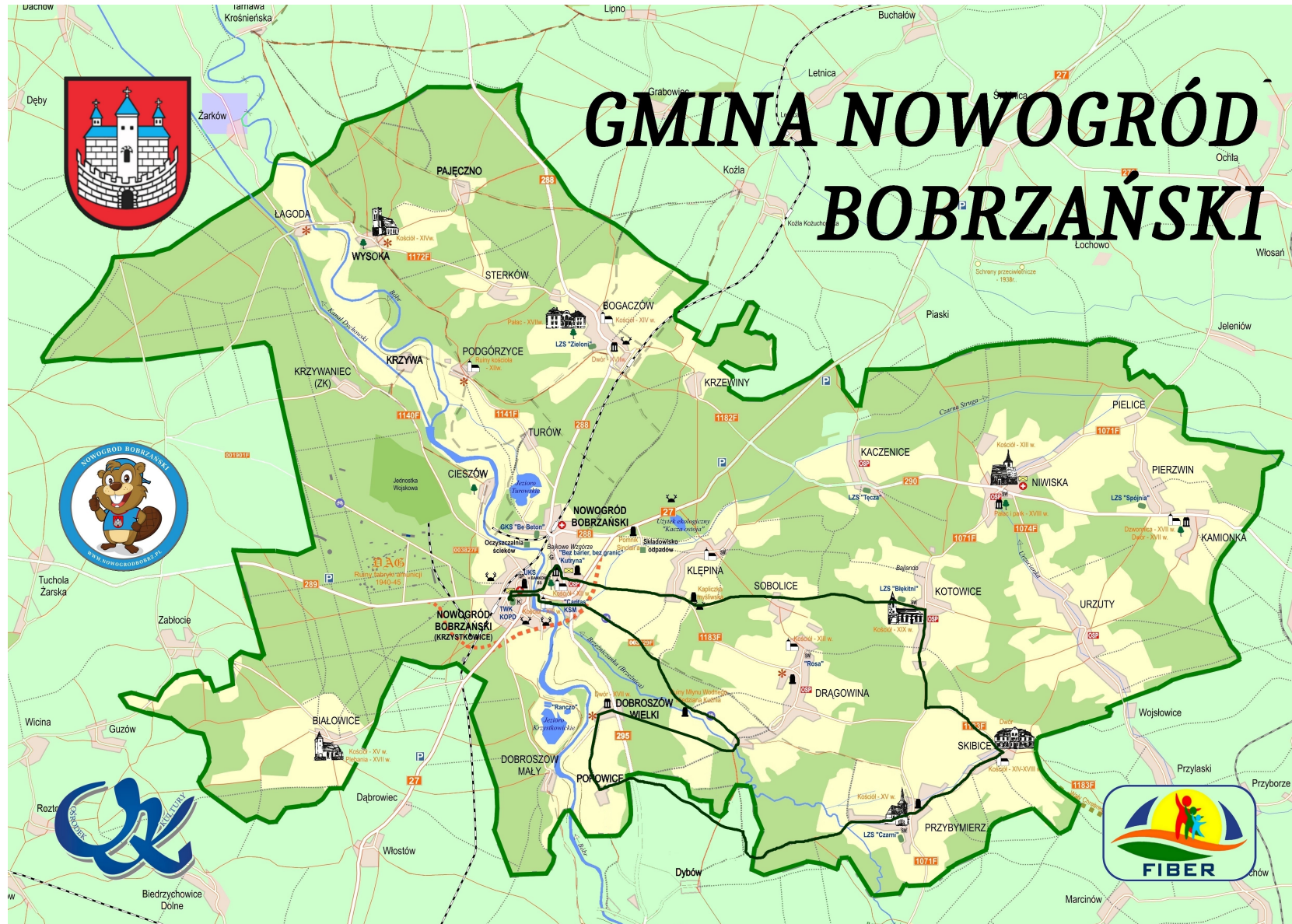

Etap III to niebieski szlak rowerowy z Nowogrodu Bobrzańskiego do Nowogrodu Bobrzańskiego przez Łagodę, Wysoką, Pajęczno, Sterków, Podgórzycę i Turów.

Etap IV to czarny szlak rowerowy z Nowogrodu Bobrzańskiego do Nowogrodu Bobrzańskiego przez Dobroszów Wielki, Popowice, Przybymierz, Skibice, Kotowice, Sobolice i Klepinę.

Wszystkie 4 etapy spowodują, że szlakami połączone zostaną prawie wszystkie miejscowości gminy Nowogród Bobrzański. To zaś spowoduje, że turyści z Polski, przebywając w dowolnym miejscu gminy mogą poruszać się po całym jej terenie. Turyści zaś niemieccy (np. nasi partnerzy z gminy Forst) mogą się bezpiecznie przemieścić podczas zwiedzania. Nasycenie szlakami doprowadzi do możliwości wybrania optymalnej, jeśli chodzi o długość i stopień komplikacji trasy dla każdego rowerzysty. Patrz Mapa.

Wszystkie te rozwiązania wpisują się w koncepcję Euroregionu Nysa -Szprewa -Bóbr, zakładającą połączenie Polski i Niemiec siecią szlaków i dróg rowerowych ułatwiających komunikację i turystyczną wymianę kulturową między naszymi krajami.

3. Podstawy znakowania szlaków

3.1 Podstawy prawne - jak powinno się znakować szlaki turystyczne w Polsce.

Każdy rodzaj szlaku posiada własny jednolity system znaków i urządzeń informacyjnych. W zakresie znakowania zaleca się stosowanie **Instrukcji Znakowania Szlaków Turystycznych Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego**. Istotne jest bowiem, aby systemy szlaków były ze sobą komplementarne, ponieważ szlaki różnych rodzajów mogą być prowadzone wspólnie.

Aby wyznaczyć nowy szlak powinno się przeprowadzić analizę dotyczącą potencjalnej atrakcyjności szlaku i przewidywanej na nim frekwencji oraz dostępności szlaku, jego stanu zagospodarowania turystycznego, a także powiązań projektowanego szlaku z istniejącą już siecią innych szlaków.

Ważne jest, by przy wytyczaniu szlaku uwzględnić jego dostępność dla mniej zaangażowanego turysty (tzw. przeciętnego Kowalskiego) np. rodzin z dziećmi. Istotne jest to w szczególności podczas projektowania szlaków rowerowych które w zmiennych warunkach atmosferycznych lub porach roku, mogą zmienić wycieczkę w udrękę. Szlak powinien być użyteczny dla każdego turysty i dawać radość z jego poznawania.

Wytyczanie i znakowanie szlaków turystycznych realizowane jest zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Należą do nich między innymi:

a. Przepisy prawne dotyczące wytyczania i znakowania szlaków turystycznych

1. Wytyczanie szlaków turystycznych

- Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 707 z późn. zm.)

2. Znakowanie górskich szlaków turystycznych

- Ustawa z 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 2001 r. Nr 81, poz. 889 z późn. zm.)

3. Znakowanie rowerowych szlaków turystycznych

- Ustawa z 21 marca 1985 o drogach publicznych (Dz. U. 2007 r. Nr 19, poz. 115)
- Ustawa z 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.)
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 23 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem

4. Wytyczanie i znakowanie szlaków turystycznych na terenie parków narodowych i innych form ochrony przyrody

- Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.)

5. Wytyczanie i znakowanie szlaków turystycznych w lasach

- Ustawa z 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45, poz. 435 z późn. zm.)

6. Wytyczanie i znakowanie szlaków wodnych

- Ustawa z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019)

7. Kary za samowolne niszczenie, uszkodzanie, usuwanie lub ustawianie znaku turystycznego

- Ustawa z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń – art. 85 § 1 i 2 (Dz. U. Nr 12, poz. 114 z późn. zm.)

b. Zasady znakowania szlaków turystycznych

Przystępując do oznakowania szlaku należy kierować się następującymi przesłankami:

- szlak powinien wyznaczać właściwy kierunek wędrowki i upewniać o prawidłowej trasie;
- oznakowanie szlaku powinno umożliwiać turyście podróżowanie oraz jednoznaczną orientację w terenie;
- nie należy umieszczać oznakowania równolegle do osi ścieżki lub drogi – takie oznaczenie można minąć zwłaszcza rowerem;
- znaki należy umieszczać w widocznym miejscu na kontrastowym tle, aby wyznaczał, właściwy kierunek wędrowki i upewniał o prawidłowej trasie podróży. Przy znakowaniu szlaku należy pamiętać, iż powinno ono umożliwiać turyście podróżowanie w obu kierunkach. Oznakowanie powinno być umieszczane prostopadle do osi ścieżki lub drogi na wysokości wzroku tj. około 2 m nad powierzchnią ziemi. Wyjątkiem mogą być znaki szlaku pieszego umieszczane np. na kamieniach.
- znak początku (końca) jest pierwszym i zarazem ostatnim znakiem szlaku. Umieszcza się go

bezpośrednio przed pierwszym i za ostatnim znakiem podstawowym (za wyjątkiem szlaków dojściowych, spacerowych i dydaktycznych);

- na odcinkach bez skrzyżowań i rozwidleń znaki powinno się umieszczać w odległości nie większej niż 200 m jeden od drugiego. Umieszczanie znaku rzadziej powoduje niepewność turysty czy aby nie przegapił znaku.

- w przypadku gdy szlak przechodzi przez skrzyżowanie lub rozwidlenie oznakowanie powinno się umieszczać w taki sposób, aby było widoczne dla obu kierunków wędrowania;

- znak skrętu powinien być umieszczany przed miejscem zmiany kierunku szlaku, a strzałka za miejscem zmiany kierunku szlaku, przy czym znaki te mogą być stosowane zamiennie w zależności od sytuacji i możliwości ich umieszczenia w terenie;

- w przypadku wspólnego przebiegu dwóch lub więcej szlaków na jednym odcinku oznakowanie należy zblokować tak, aby poszczególne kolory były od siebie oddzielone pojedynczymi białymi paskami. Kolory umieszcza się w następującej kolejności: czerwony, niebieski, zielony, żółty i czarny. Na wspólnym przebiegu szlaku pieszego i ścieżki spacerowej znak zblokowany składa się ze znaku ścieżki spacerowej i znaku szlaku.

- przy wspólnym przebiegu kilku szlaków przy skręcie jednego szlaku stosuje się wyłącznie znak zblokowany. Przy skręcie kilku szlaków stosuje się wyłącznie oznakowanie w postaci strzałek;

- w przypadku gdy znak musi być umieszczony na białym tle, należy go obwieść szarym paskiem o szerokości od 10 do 30mm;

- na cienkich drzewach oraz tyczkach znak szlaku pieszego wykonuje się w postaci obrączki;

- przy szlaku biegnącym przez tereny otwarte, gdzie obiekty, na których można umieścić znak są oddalone do 50 m dopuszcza się umieszczanie znaków na tych obiektach;

- znak sygnalizujący skręt szlaku-trasy rowerowej umieszcza się po prawej stronie drogi w odległości 30-100 m przed miejscem skrętu szlaku;

- znaki drogowe służące do oznakowania szlaków-tras rowerowych biegnących drogami publicznymi umieszcza się po prawej stronie drogi na typowych do tego celu konstrukcjach metalowych lub drewnianych, zgodnie z zasadami zawartymi w przepisach o znakach i sygnałach na drogach stanowiących załącznik do „Prawo o ruchu drogowym”. Za zgodą zarządcy drogi znaki szlaków tras można montować na istniejących konstrukcjach pod istniejącymi konwencjonalnymi znakami drogowymi zgodnie z pismem Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych – znak GDDP-1.4b-409/75/96 z dnia 2.12.1996 r.

- tablice z siecią szlaków i drogowskazy powinny być ustawiane na początku (końcu) szlaku, węzłach szlaków, przy obiektach PTTK oraz w miejscach uzasadnionych dużym ruchem turystycznym.

c. Techniki znakowania szlaków turystycznych

Znakowanie tras turystycznych odbywa się przy zastosowaniu poniższych technik:

- znaki i urządzenia informacyjne będące elementami oznakowania szlaku muszą mieć estetyczny wygląd i wpisywać się w instrukcję PTTK dotyczącą znakowania szlaków turystycznych;
- wykonanie znaków powinno odbywać się poprzez namalowanie za pomocą szablonów lub naklejanie za pomocą gotowych elementów. Dopuszcza się wykonanie wzoru w innej technologii;
- należy pamiętać o odpowiednim przygotowaniu podłoża przed naniesieniem znaku (do wyrównania powierzchni pod znak służy ośnik, siekierka, nóż, a do czyszczenia podłoży z porostów i pyłu druciana szczotka);
- znaki lub ich części przeznaczone do likwidacji należy zamalować szarą farbą lub usunąć ośnikiem;
- należy unikać umieszczania znaków na uszkodzonych lub martwych (suchych) drzewach;
- nie wolno malować znaków na słupach wysokiego napięcia;
- umieszczając znaki wśród drzew i krzewów należy pamiętać, że gałęzie obciążone liśćmi i okiścią śnieżną mogą zasłonić znak. W razie potrzeby należy przyciąć gałęzie. Należy także usunąć chwasty, krzaki i samosiejki mogące zasłonić znaki.

d. Konserwacja szlaków turystycznych

Należy pamiętać o należytej konserwacji i odnawianiu szlaków turystycznych. Prace z tym związane charakteryzują się następującymi działaniami:

Utrzymanie szlaków dzielimy na konserwację bieżącą i odnowienia, przy czym:

- konserwacja bieżąca obejmuje usunięcie powstałych na szlaku szkód i powinna być przeprowadzana co roku przed sezonem, a w przypadku wystąpienia dużych zniszczeń doraźnie;
- odnowienie szlaku obejmuje odtworzenie wszystkich znaków, weryfikację ich prawidłowego położenia, ewentualnie wykonanie zmian w przebiegu szlaku (przełożenie) zatwierdzonych uprzednio przez odpowiednią komisję ZG PTTK, a także ewentualną wymianę urządzeń informacyjnych;
- planowane odnowienie szlaku odbywa się co trzy lata, a w przypadku dobrego stanu rzadziej;
- odnowienie szlaku powinno być prowadzone w kierunku przeciwnym niż poprzednie odnowienie;
- na wspólnym odcinku przebiegu kilku szlaków należy odnowić znaki wszystkich szlaków WAŻNE!
- przy odnowieniu szlaku należy sprawdzić, czy zostały skasowane stare znaki np.: na przełożonym odcinku szlaku.

e. Oznakowanie szlaków turystycznych.

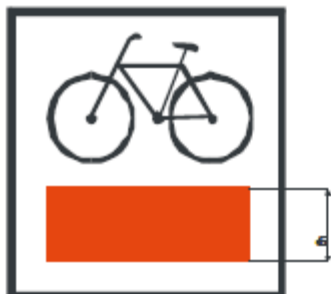
Wyróżnia się dwie grupy symboli stosowanych do oznakowania szlaków:

- znaki określające przebieg szlaku,
- znaki informacyjne i ostrzegawcze.

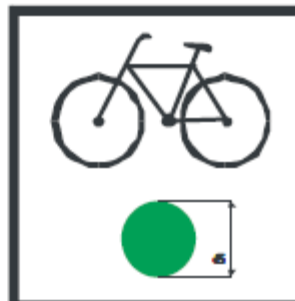
Znaki na szlakach pieszych, rowerowych oraz ścieżkach spacerowych, przyrodniczych i dydaktycznych są wykonywane na białym tle wyłącznie w kolorach: czerwonym, niebieskim, zielonym, żółtym i czarnym.

SZLAKI ROWEROWE - oznaczenia

Znak podstawowy

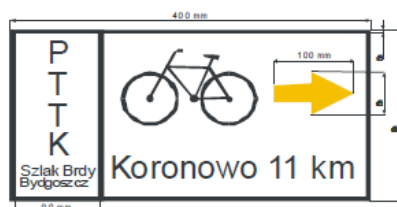
Znak początku (końca) szlaku

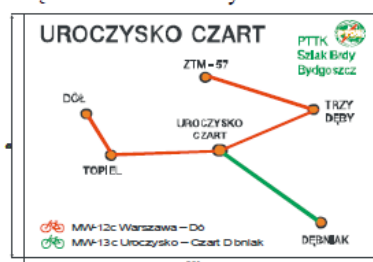
Znak zmiany kierunku szlaku

Drogowskaz

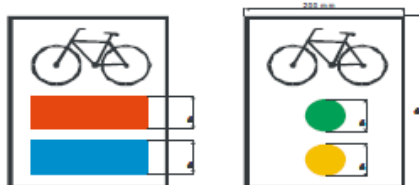
Tablica informacyjna z siecią szlaków rowerowych

Oznaczenie szlaku pieszego, na którym dopuszczony jest ruch rowerów

Znaki podwójny (zblokowane poza drogami publicznymi)

*****

Koncepcja nowych szlaków rowerowych na pograniczu polsko-niemieckim - region Nowogród Bobrzański i ich połączenia z miastem Forst, została opracowana dzięki współpracy i czynnym współudziale :

- Gminy Nowogród Bobrzański**
- Land & Leute Region Lausitzer Neisse e.V. Forst**
- Fundacji Natura Polska**
- stowarzyszenia FIBER**
- Nadleśnictwa Krzystkowice**
- PTTK Oddział Żary**
- Fundacji Rozwoju Turystyki Aktywnej SzlakamiPoPolsce.pl**